

work and self education because their intellectual activity is also one of basic personal components in the system of elements which form pedagogical skills.

Pedagogical skills, structure of pedagogical skills, individual style, professional competence, personal qualities of teachers

УДК 351.823.1

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПОЛЬЩІ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ ФАХІВЦІВ

Н. А. Демешкант, доктор педагогічних наук, професор

В статті проаналізовано Національну Стратегію сталого розвитку Польщі та її вплив на формування форм і методів екологічної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах країни. До найбільш перспективних методів в екологічній освіті вищої школи належать дискусії, симуляції, моделювання, аналіз ситуації; інформаційні технології; екскурсії та польові заняття.

Екологічна освіта, сталий розвиток, активні методи навчання.

Постановка проблеми. Екологічна освіта належить до одного з найважливіших інструментів сталого розвитку. Аналіз змісту основних нормативно-правових документів Польщі з питань екологічної освіти свідчить, що її метою повинно бути формування громадянина, здатного здійснювати свідомий вибір, прагнути до особистого розвитку і вдосконалення, але в такий спосіб, щоб гарантувати безпечне існування прийдешнім поколінням. Крім того, рекомендується сприйняття сталого розвитку у трьох вимірах: екологічному, суспільному і економічному.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значення змісту нормативно-правової бази, документальних і наукових джерел для формування інноваційних форм і методів екологічної підготовки майбутніх фахівців висвітлено в працях як польських так і українських вчених, зокрема, Г.Сколімовського (H.Skolimowski), Й.Доленги (J.Dolega), Л.Тушинської (L.Tyszyńska), Л.Лук'янової, Л.Білик, О.Біди, С.Совгіри.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Головною метою освітньої діяльності повинна бути розробка нових підходів до екологічних проблем та формування екологічної свідомості суспільства. Напрямами досягнення цих цілей в однаковій мірі є донесення ґрунтовних екологічних знань, як і система виховного впливу, формуюча в молоді повагу до природи і її законів. Організований в такий спосіб навчальний процес дозволяє студентам зрозуміти природні механізми та способи попередження негативного антропогенного впливу на навколишнє природне середовище. Виходячи з цього, завдання цієї статті полягає в

аналізі Національної Стратегії сталого розвитку Польщі з точки зору її впливу на вектор еколого-освітньої діяльності вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. У змісті Національної Стратегії сталого розвитку Польщі значну увагу приділено умовам реалізації екологічної підготовки у вищих навчальних закладах. Аналіз даного нормативного акту дозволяє виділити два напрями діяльності вищих навчальних закладів з метою реалізації завдань Стратегії – освітній і науково-дослідницький. Однією з головних рекомендацій Стратегії в галузі освіти є включення екологічної проблематики до програм підготовки всіх напрямів і спеціальностей. Особлива увага надається розробці навчальних програм для підготовки майбутніх спеціалістів технологічних та аграрних напрямів.

Згідно зі змістом Стратегії, програми підготовки повинні: враховувати місцеві та регіональні умови порівняно зі світовими в процесі пошуку рівноваги між глобальними та локальними природними процесами; приділяти увагу специфічним аспектам сталого розвитку залежно від галузі знань; враховувати еволюцію значення поняття «сталий розвиток»; включати цілі, що містять знання, вміння, розуміння, ставлення і цінності; охоплювати в змісті проблеми навколишнього середовища, економіки і суспільства; характеризуватися інтегрованим підходом до сталого розвитку; порушувати ключові проблеми сталого розвитку, зокрема: подолання бідності, громадянські права, мир, етику, відповідальність в локальному і глобальному контексті, демократію і владу, справедливість, безпеку, права людини, здоров'я, рівноправність статей, культурну різноманітність, розвиток міст і сіл, економіку, моделі виробництва і споживання, колективну відповідальність, охорону навколишнього природного середовища, управління природними ресурсами, біологічну і ландшафтну різноманітність; залучати на партнерських засадах територіальну громаду до освітнього процесу, розвивати повагу і розуміння в стосунку інших культур; враховувати міжнародну співпрацю з метою використання взаємного досвіду і потенціалу; заохочувати до системного, критичного і творчого мислення та відображення результатів наукового пошуку в локальному і глобальному контексті як вихідних умов діяльності для сталого розвитку; посилатися на етичний вимір, включаючи в нього проблеми рівноправності, солідарності та взаємозалежності нинішнього і прийдешніх поколінь, а також взаємовідносин людини і природи та взаємостосунки між багатими і бідними; містити позашкільний життєвий і професійний досвід; заохочувати до діалогу між студентами, владою та громадськістю, що повинно призвести до подолання ізоляції освіти від суспільства; пропагувати прийняття багатосторонніх відносин щодо навколишнього середовища та суттєвих міжнародних домовленостей пов'язаних зі сталим розвитком [4].

Сучасні зміни, що відбуваються у вищій освіті Польщі, потреба формування в студентів дослідницьких умінь, вимагають від викладачів використовувати такі методи навчання, що викликають повну активність і

пізнавальну самостійність. Ця ситуація сприяє не лише набуванню студентами системи знань і вмінь, пов'язаних виключно з предметом, але, передусім формує понад предметні уміння, що має ключове значення для подальшої кар'єри майбутнього фахівця.

Від сучасного вищого навчального закладу очікується передусім формування в студентів понад предметних, інтердисциплінарних умінь: вільне спілкування; використання бібліотечних фондів, включаючи мультимедійні; співпраця в групі; використання знань в різних ситуаціях; швидке прийняття рішень.

Характерною рисою сучасної цивілізації є нагромадження величезної кількості інформації, відповідно зростає значення формування суспільних компетенцій пошуку інформації, визначення її цінності, перетворення та презентування отриманих знань. Критичне оцінювання інформації є одним з проявів активності, що розвиває критичне мислення, пов'язане з організацією, аналізом, оцінкою і описом ситуацій і процесів. Вказані уміння важливі в щоденному житті, наприклад, уміння робити висновки, аналізувати, поєднувати події і факти в причинно-наслідковій зв'язки, уміння адекватної поведінки в новій ситуації, комунікабельність, креативність тощо.

На думку польських вчених, головною метою освітньої діяльності повинна бути розробка нових підходів до екологічних проблем та формування екологічної свідомості суспільства. Напрямами досягнення цих цілей в однаковій мірі є донесення ґрунтовних екологічних знань, як і система виховного впливу, формуюча в молоді повагу до природи і її законів. Організований в такий спосіб навчальний процес дозволяє студентам зрозуміти природні механізми та способи попередження негативного антропогенного впливу на навколишнє природне середовище.

Основною передумовою сучасного реформованого навчального процесу є збільшення його ефективності шляхом застосування активних методів. Традиційні методи навчання, які ґрунтуються переважно на словесному донесенні готової інформації, не завжди знаходять споживачів і слухачів, і найчастіше є малоефективними. Відомо, що концентрація уваги студента протягом заняття змінюється, найбільший її показник впродовж перших 15-20 хвилин після початку. Саме тому викладач так повинен організувати навчальний процес і використовувати такі методи навчання, що не зменшують уваги студентів. Такими методами є, наприклад, лабораторний метод, що базується, перед усім на практичній діяльності студентів і полягає в основному на самостійному здійсненні студентами спостережень, практичних дослідів і експериментів.

У центрі навчального процесу у вищій школі знаходиться студент. Саме тому донесення інформації повинно відповідати його можливостям та характеризуватися рядом переваг. Істотним є відповідність не лише термінам навчання, але перед усім формі донесення знань та умов, в яких вони засвоюються. Основною умовою навчального процесу є використання такої форми забезпечення студентів знаннями, уміннями та

навичками, яка гарантуватиме їм самостійне набуття інформації та розв'язування проблем.

В процесі спостереження студенти перевіряють певні характеристики і властивості об'єктів, явищ і процесів. Виділення важливих ознак, порівняння подібних і відмінних предметів, або явищ, знаходження спільних рис, збагачення відповідними поясненнями, має велике значення в пізнавальній праці студента. Навчально-виховне значення спостереження виникає перед усім з діяльного і різнобічно активізуючого характеру діяльності студента під час спостереження, а також можливості формування різноманітних біологічних умінь, розвитку самостійності мислення і діяльності [2].

В посібнику В. Ставінського «Дидактика біології і охорони природи» охарактеризовано засади лабораторного навчання та хід заняття з його використанням. Автор здійснив порівняльний аналіз структури окремих методів навчання, зокрема лабораторного, ситуативного і модельного, що дозволяє спланувати окремі фази заняття, розробити інструктивні картки, дидактичні матеріали, тощо. Велике значення має характер і якість інструкцій для виконання конкретних спостережень. Вчений зазначає, що використання під час лабораторно-практичних занять словесно-графічних інструкцій, дозволяє студентам глибше зрозуміти науково-дослідницькі методи, зокрема такі як: спостереження, вимірювання, кількісна і якісна оцінка отриманих результатів, а крім того сприяє ефективнішому спрямуванню самостійної роботи студентів [2].

Варто наголосити, що реформа вищої освіти Польщі приділяє посилену увагу формуванню дослідницької життєвої позиції студентів. В змісті Стратегії розвитку вищої освіти Польщі до 2020 року наголошується, що надзвичайно важливим елементом природничої підготовки є розвиток здібностей до критичного мислення та умінь досліджувати навколишнє природне середовище за допомогою певним чином спланованих і документально оформлених спостережень та досліджень. Студенти повинні осмислити поняття «наукова проблема», «гіпотеза», «дослідна проба» не лише в теоретичному, але і в практичному значенні. Саме шляхом спостережень і досліджень найефективніше можна мотивувати молодь до самостійного пізнання оточуючого середовища та формувати у них систему умінь, здібностей та фахових і соціальних компетентностей [3].

З метою ефективного досягнення цілей екологічної освіти учні-педагоги Польщі пропонують розвивати пізнавальну активність студентів та здійснювати навчання шляхом активної участі в діяльності [1].

В екологічній освіті надзвичайно важливим є спосіб проведення занять, а також роль викладача як партнера і аніматора, який пропонує студентам форми і методи роботи, що вимагають від них активності і самостійності, а разом з тим уміння працювати в групі. Таку функцію виконують активні методи навчання, що можуть використовуватися як в аудиторії, так і в польових умовах, що є особливо важливим для екологічної освіти [5].

Процес навчання і учіння повинен зводитися до всебічного розвитку особистості студента, до рівномірного формування пізнавальної, емоційно-мотиваційної та практичної сфер. Навчальна діяльність повинна враховувати багатоаспектну активність людини і охоплювати як засвоєння готових знань й самостійне відкриття і дослідження, так і впровадження в практику.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виходячи із даних позицій, для реалізації завдань сталого розвитку, у вищій школі передбачається повний перехід до активних форм і методів навчальної діяльності, серед яких провідні позиції займають дискусії, симуляції, моделювання, аналіз ситуації; інформаційні технології; екскурсії та польові заняття; навчання, орієнтоване на визначення та розв'язування проблем; філософський аналіз.

Список літератури

1. Stawiński W. Główne nurty rozwoju dydaktyki biologii / W. Stawiński. – Warszawa: WSiP, 1992. – 250 s.
2. Stawiński W. Dydaktyka biologii i ochrony środowiska / W. Stawiński (red.). – Warszawa: PWN, 2006. – 106 s.
3. Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do 2020 roku – drugi wariant [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nauka.gov.pl/fileadmin/user_upload/Finansowanie/fundusze_europ_ejskie/PO_KL/Projekty_systemowe/20100727_Strategia_rozwoju_SW_w_Polsce_do_2020_roku_war_2.pdf.
4. Strategia Zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 roku, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, grudzień 1999. [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://www.access.zgwrp.org.pl/materialy/dokumenty/StrategiaZrownowazonegoRozwojuPolski/index1.html>.
5. Tuszyńska L. Diagnoza stanu edukacji środowiskowej społeczności lokalnych w wybranych regionach Polski / L. Tuszyńska. - Warszawa: UW, 2008. – 206 s.

В статье проанализировано Национальную Стратегию устойчивого развития Польши и ее влияние на формирование форм и методов экологической подготовки будущих специалистов в высших учебных заведениях страны. К наиболее перспективным методам экологического образования в высшей школе относятся дискуссии, симуляции, анализ ситуаций, информационные технологии, экскурсии и полевые занятия

Екологічне образование, устойчивое развитие, активные методы обучения.

The article analyzes content of the National Strategy for Sustainable Development of Poland and its influence on the formation of the forms and methods of environmental training of future specialists in higher educational

institutions of the country. The most promising methods of environmental education in higher education include discussions, simulations, analysis of situations, information technology, excursions and field exercises. In order to effectively achieve the goals of environmental education researchers, teachers Poland proposes to develop the cognitive activity of students and make learning through active participation in the work. In environmental education is extremely important way of learning, and the role of the teacher as a partner and animator, which offers students the forms and methods of work that require them active and independence, and with it the ability to work in a group. This function is performed by active teaching methods that can be used both in the classroom and in the field, which is particularly important for environmental education

Environmental education, sustainable development, active methods of teaching.

УДК 378.159.922

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Л. М. Денисюк, кандидат психологічних наук

У статті розглянуто особливості розвитку особистості у період юнацького віку в умовах вищої освіти. Зокрема увага приділяється соціально-психологічним чинникам формування та функціонування системи професійних цінностей студентської молоді.

Особистість, студент, цінності, система професійних цінностей.

Особистість – це людина, яка досягла певного достатньо високого рівня свого психічного розвитку. Часто особистістю вважають людину зі стійкими поглядами, цілями, що визначають усю її поведінку та діяльність, незалежно від змісту цих поглядів та цілей. Формування особистості починається дуже рано і триває усе життя [2, с.58].

Л.С. Виготський стверджував, що визначальна риса психічного розвитку особистості полягає в тому, що наприкінці цього процесу у людини повинно реально сформуватися те, що вже з самого початку існує у вигляді певної ідеальної форми в оточуючому середовищі, в першу чергу соціальному, і до втілення чого спрямований увесь розвиток людини. Так відбувається при оволодінні мовою, мисленням, логічними формами пам'яті, різними способами саморегуляції тощо. Не є виключенням з цього правила й моральне формування. Воно також передбачає засвоєння суспільних норм та моральних принципів,

© Л. М. Денисюк, 2014